

RECENSIE

Het gestaag groeiende oeuvre van Astrid Lampe is verdermeerderd met alweer een mooie bundel waar je als lezer doorheen stuitert als een metalen kogel door een flipperspel. Laat je vallen in deze roetsjbaan die Astrid Lampe bouwde met het creatieve speelgoed taal.

De jongste bundel van Astrid Lampe, geboren in Tilburg en woonachtig in Utrecht, heeft als ondertitel 'K'nex studies'.

Dat lijkt programmatisch, niet alleen voor deze specifieke bundel, maar voor het hele oeuvre van Lampe.

Het speelgoed dat gaat onder de naam K'nex is een jonger zusje van Lego en Meccano en bestaat uit constructiedelen waarmee zich van alles laat bouwen. De promotiekreet ervoor gaat als volgt: 'K'nex het creatieve speelgoed. Met de

Een knieslot voor de onwillige lezer

Lampe stuitert met taal

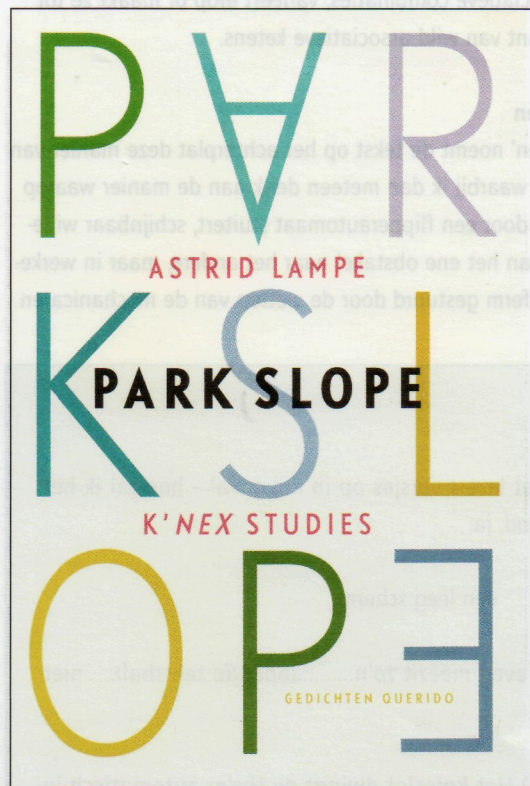
Lauran Toorians

verschillende onderdelen kun je alles wat je maar kunt bedenken bouwen. Je maakt het met K'nex!!' Vervang in deze zinnen de merknaam K'nex door het zelfstandig naamwoord 'taal' en het geheel is nog even geldig. De vergelijking gaat nog verder, want de merknaam K'nex is een fone-

tische spelling voor de Amerikaanse uitspraak van 'connects', en ook taal verbindt. De associatie lijkt duidelijk. Precies zoals je met K'nex, of met Lego of Meccano, kunt bouwen wat je wilt, zo kun je met taal de meest wonderlijke constructies in elkaar knutselen.

Vlooiën

Hiermee wil niet gezegd zijn dat Lampe's poëzie kan worden omschreven als 'knutselen met taal'. Er staat ook niet voor

niets 'studies' in de ondertitel. Wat hier gebeurt is serieuzer dan knutselen. Lampe bestudeert de taal, niet in haar meer communicatieve rol van feitelijke mededelingen die van mond tot oor gaan, maar in haar ruimere betekenis als verbindend element tussen mensen. Taal als sociaal fenomeen. Het overgrote deel van ons dagelijkse gekwetter bestaat uit terloopse opmerkingen of uit sociale interactie van hetzelfde niveau als wat een groepje vlooiende apen doet. Al deze vormen van taal laten zich demonteren tot kleine, vaste elementen die elk hun eigen functie hebben binnen het systeem dat de taal is en die zich ook weer tot nieuwe constructies laten samenvoegen. Dat kun je dan doen als een taalkundige die zich buigt over fonetiek, morfologie of syntaxis, maar ook als dichter die zich verbaast over de oneindige mogelijkheden die taal biedt. Astrid Lampe deed

dat ook al in haar eerdere bundels, en lijkt het in deze bundel – zoals de ondertitel suggereert – tot een hoofdthema van te maken. Flarden gesprek en fragmenten van taaluitingen van allerlei aard lijken haar bron van inspiratie te zijn. Zij poetst ze op, kneedt ze, plaatst ze naast elkaar in wonderlijk associatieve combinaties, varieert erop of maakt ze tot beginpunt van wild associatieve ketens.

Flipperen

'Stuiteren' noemt de tekst op het achterplat deze manier van werken, waarbij ik dan meteen denk aan de manier waarop een bal door een flipperautomaat stuitert, schijnbaar willekeurig van het ene obstakel naar het andere, maar in werkelijkheid ferm gestuurd door de wetten van de mechanica en

54

PADDO PADDO

'een zekere toestand' ja... het levert versjes op in mij geval – hoe zal ik het noemen – : een zekere toestand, ja:

een leeg scherm

een leeg scherm en als het even meezit zo'n.....lopende tekstbalk.... niet éven het...

zít mee vandaag (alles mee!) **Het knieslot dwingt de tbs'er automatisch in hurkstand als hij zich te ver van zijn begeleiders verwijdert...**

HA!

hoe hals over kop blijkt men nu hier

RIGHT TIME RIGHT PLACE!

(naast de geroosterde maïskolven die .mij nú .straks ú spontaan toevallen) op de nieuwste modellen te willen trakteren.... geraffineerd! je houdt ze voor juwelen, zo BLING BLING ze ons toe flonk'ren... o, reken maar! ook ik wil op stoot wel vergeten dat het *ring*

.....O R D I N A I R E kniesloten voor mijn versjes zijn

zaligzij die die versjes zalvend (zakkammetje fluks weggestopt) écriture automatique blijven noemen (dada blaba haha) rieken verdacht driekwart naar natte jassen bij hoog bij laag (het cellofaan der jehova's maar knisperen) ALAS! mevrouw, meneer, ga eens bij Alice in de leer:

ik bid als een valk
van mijn geloof val ik niet

niet

beïnvloed door de handigheid (of onhandigheid) van de handen aan de knoppen. Wie de poëzie van Lampe leest, moet zich overleveren aan dit gestuiter. De lezer is als het ware de bal in de flipperautomaat, een hersenloze bal die geen weet heeft van mechanica of flipperaars en dus niet weet wat hem (of haar) overkomt. Het pad is uitgestippeld en de associaties liggen vast en zijn lang niet altijd even goed navolgbaar. Neem nu het volgende fragment:

Sneer

Als dat niet lekker stuitert, weet ik het niet meer. De associaties gaan van hot naar her (en van klank naar betekenis), leestekens en typografie sturen onze blik én ons leestempo. En passant geeft Lampe een sneer naar de critici die dit procédé omschrijven als 'écriture automatique', een surrealistische vorm van schrijven vanuit het onderbewuste die zou zijn bedacht door André Breton en die zijn sporen naliet in de poëzie van de Dada-beweging. Lampe's manier van werken lijkt mij echter verre van 'automatisch'. Het is juist een uiterst bewust spel met associaties. Wat zij wel bij de Dadaïsten en hun tijdgenoten van De Stijl, en met name ook bij Paul Van Ostaïjen leerde kennen, is het spel met de typografie om de leeservaring te sturen.

Vallen

De Alice aan het eind van dit fragment is uiteraard de hoofdpersoon van Alice in Wonderland, het meisje dat door een peilloos diep konijnenhol in een wondere wereld valt. Zij wordt ook geïdentificeerd door de titel van de cyclus waarvan dit fragment deel uitmaakt: 'Alice's date / blogger in wonderland'. Met het associatieve paar 'valk / ... val ik niet' zijn we terug bij K'nex / connect. Een tweede lange cyclus binnen deze bundel gaat '(onder het kopje Perfumes & Mulheres) / JOOP!' Verder bevat deze bundel een aantal kortere gedichten. De titel van de bundel, *Park Slope*, verwijst naar het westelijke deel van Brooklyn in New York dat in enkele gedichten terugkeert.

Een typisch kenmerk van K'nex is dat bij de bouwsteentjes van dit speelgoed kleur en vorm een vaste relatie hebben. Ook dat zal Astrid Lampe zijn opgevallen. Haar gevoeligheid voor kleur in relatie tot taal werd al duidelijk in haar vorige bundel *Spuut je ralkeur* die werd bekroond met de Schrijversprijs der Brabantse Letteren en met de Ida Gerhardt Poëzieprijs. Ook deze bundel is zeer prijzenswaardig.

Info

Astrid Lampe, *Park Slope*. K'nex studies. Amsterdam & Antwerpen: Em. Querido's Uitgeverij 2008, 72 pp., ISBN 978-90-214-3407-0, pb., € 18,95